

vlaamse
scholieren
koepel

Leidraad voor leerkrachten bij het project 'JOS' (Jongeren Over School)

Inhoudstafel

1. Achtergrondinformatie
 - a. Vlaamse Scholierenkoepel
 - b. Ontstaan van JOS
 - c. Politiek maakt deel uit van VOET
2. JOS-materiaal
 - a. De introductie
 - b. Partijprogramma's onderwijs
 - c. Discussiemethodieken
 - d. Maak je eigen partijprogramma
 - e. De grote politieke quiz
 - f. Smartiescup over onderwijs
3. Meer info?
 - a. Websites
 - b. Jos-hulpijnen
4. Bijlagen
 - a. Resultaten 'Stem JOS' onderzoek
 - b. Folder partijprogramma's LijV – LeLa - OpOn - MonS
 - c. Partijprogramma's onderwijs: CD&V – Groen! – LDD – NVA – Open VLD – SP.A - VB

1. Achtergrondinformatie

a. *De Vlaamse Scholierenkoepel*

De Vlaamse Scholierenkoepel of kortweg 'VSK' is een vereniging voor en door scholieren. De vereniging overkoepelt de leerlingenraden in Vlaanderen en vertolkt de mening van scholieren over onderwijs. Bovendien is het bestuur van de vereniging volledig in handen van scholieren.

VSK organiseert activiteiten, informeert en vertegenwoordigt scholieren. Als scholierenkoepel organiseert ze vormingen en discussiemomenten en heeft ze een mening over alles wat met het secundair onderwijs te maken heeft. De vereniging brengt de stem van de scholier in het debat, omdat ze ervan overtuigd is dat een 'goede school' en 'goed onderwijs' mee gemaakt wordt door scholieren en hun meningen.

De Vlaamse Scholierenkoepel vertegenwoordigt 600 leerlingenraden in Vlaanderen, uit scholen van alle onderwijsnetten en onderwijsvormen (ASO, BSO, BuSO, DBSO, KSO, TSO) en die verspreid liggen over de vijf provincies.

b. *Ontstaan van JOS*

Naar aanleiding van de Vlaamse verkiezingen in 2009 lanceerde VSK het project 'Stem JOS' (Jongeren Over School). Leerlingen uit het secundair onderwijs konden individueel, per klas of per leerlingenraad een eigen partijprogramma over onderwijs samenstellen. In totaal namen 3835 leerlingen deel aan het project.

Het resultaat van dit onderzoek (zie bijlage a) vormde de belangrijkste inspiratiebron voor het memorandum 'Terug naar school. VSK leest u de les'. In dit memorandum bundelt VSK 15 aandachtspunten bij het uittekenen van een school- en onderwijsbeleid.

SAMENVATTING

- > *Nuttige, actuele en uitdagende leerstof*
- > *Stages en praktijkervaringen voor alle leerlingen*
- > *Keuzevakken om talenten te ontdekken of te verdiepen*
- > *Zinvolle invulling van strafstudies*
- > *Leerlingvriendelijke schoolinfrastructuur*
- > *Meer beweging en sport op school*
- > *Draagkracht van leerlingen respecteren*
- > *Maximumfactuur in de eerste graad*
- > *Gratis openbaar vervoer van en naar school*
- > *Schooltoelagen automatisch toekennen*
- > *Leerkrachten tips kunnen geven voor betere lessen*
- > *Nood aan extra ondersteuning en onderzoek rond participatie*
- > *Rechten en plichten van leerlingen bundelen en bekendmaken*
- > *Onafhankelijke commissie voor klachten*
- > *Weg met absurde schoolregels*

Voor het project 'Stem JOS' ontwikkelde VSK heel wat materiaal voor leerkrachten dat ook bruikbaar is buiten de context van de verkiezingen. Dit JOS-materiaal stellen we in deze bundel verder aan u voor.

c. *Politiek maakt deel uit van de vakoverschrijdende eindtermen*

Dit project kan meehelpen de volgende vakoverschrijdende eindtermen of ontwikkelingsdoelen te realiseren:

- Voor de eerste graad A-stroom en B-stroom:
 - o Opvoeden tot burgerzin
 - De leerlingen kunnen aan de hand van het schoolreglement hun rechten en plichten concreet illustreren.
 - De leerlingen zijn bereid zich in te zetten voor solidariteits- en andere acties in de klas of op school.
 - De leerlingen kunnen de basiselementen (verkiezingen, groeperingen, overleg en compromissen, meerderheid en oppositie) van het functioneren van ons democratisch bestel op een eenvoudige wijze uitleggen op schoolniveau en op het politieke niveau.
 - De leerlingen illustreren dat elk beleid rekening moet houden met ideeën, standpunten en belangen van diverse betrokkenen.
 - o Sociale vaardigheden
 - De leerlingen kunnen zich als persoon present stellen: uitkomen voor een eigen mening en respect opeisen.
 - De leerlingen kunnen respect en waardering voor anderen opbrengen: de eigenheid van medeleerlingen accepteren en waarderen.
 - De leerlingen kunnen in groepsverband meewerken en een toegewezen opdracht uitvoeren.
 - De leerlingen kunnen bij een opgegeven groepstaak of bij een groepsdiscussie leiding geven.
 - De leerlingen kunnen op gepaste wijze kritiek uiten tegenover een ander tijdens een groepswork.
 - De leerlingen kunnen opkomen voor de eigen rechten en voor de rechten van anderen uit de groep.
 - De leerlingen beheersen elementen van het communicatieve handelen
 - De leerlingen kunnen in een groepsdiscussie hun mening weergeven, handhaven en bijsturen.
- Voor de tweede graad ASO, BSO, KSO, TSO:
 - o Opvoeden tot burgerzin
 - De leerlingen kunnen besluitvorming op reële schoolse situaties toepassen.
 - De leerlingen oefenen inspraak en participatie in de school en beargumenteren het belang ervan ook in andere organisatievormen.
 - De leerlingen kunnen meerderheids- en minderheidsstandpunten onderscheiden en benoemen.
 - De leerlingen kunnen rechten en plichten binnen een concrete situatie uitleggen.
 - De leerlingen kunnen verschillende belangen op korte en langere termijn afwegen.
 - De leerlingen spannen zich in om de belangstelling, de standpunten en de argumenten van anderen te respecteren.
 - De leerlingen spannen zich in om voorstellen of argumenten genuanceerd te benaderen.
 - De leerlingen voelen zich aangesproken om binnen en buiten de school verantwoordelijkheid op te nemen en deel te nemen aan allerlei initiatieven.
 - o Sociale vaardigheden
 - De leerlingen herkennen functie en belang van een aantal elementen van goede communicatie en geven aan welke van deze elementen zij al beheersen.

- De leerlingen oefenen zich in elementen van het communicatieve proces die ze minder goed beheersen.
 - De leerlingen zijn bereid om de inbreng van de gesprekspartner ernstig te nemen.
- Voor de derde graad ASO, BSO, KSO, TSO:
 - Opvoeden tot burgerzin
 - De leerlingen kunnen verschillende standpunten in parlementaire debatten van elkaar onderscheiden en met elkaar vergelijken.
 - De leerlingen kunnen beslissingen van een raad (zoals een gemeente- en een provincieraad) of parlement kritisch evalueren door ze te toetsen aan relevante informatie, de eigen opvatting en andere opvattingen.
 - Sociale vaardigheden
 - De leerlingen brengen waardering op voor de functie en de taken van leden van raden (zoals gemeente- en provincieraden) en parlementen.
 - De leerlingen communiceren doelgericht.
 - De leerlingen hebben er oog voor dat ze wensen en situaties benaderen vanuit eigen en andermans authenticiteit en expressie.
- Voor het BuSO OV 3:
 - Opvoeden tot burgerzin
 - De leerling weet dat iedereen rechten en plichten heeft.
 - De leerling illustreert concreet aan de hand van leefregels en reglementen zijn rechten en plichten.
 - De leerling is bereid zich in te zetten voor solidariteits- en andere acties in de klas, op school en in de ruimere leefomgeving.
 - De leerling legt op eenvoudige wijze de basiselementen van het functioneren van ons democratisch bestel uit.
 - De leerling kent zijn verplichtingen inzake verkiezingen.
 - De leerling weet dat er verschillende partijen zijn met een eigen programma.
 - De leerling beseft dat elk beleid voor een beslissing rekening moet houden met ideeën en belangen van diverse betrokkenen, van meerderheids- en ook van minderheidsgroepen.
 - De leerling heeft noties van het feit dat politieke beslissingen zoals in onderwijs en jeugdbeleid, hun leven rechtstreeks kunnen beïnvloeden.
 - De leerling kent mogelijkheden tot inspraak en is bereid hieraan deel te nemen.
 - De leerling is bereid beslissingen die volgens democratische procedures zijn genomen te aanvaarden.
 - De leerling kent het verschil tussen democratie en andere vormen van bestuur.
 - De leerling benoemt meerderheid- en minderheidstandpunten.
 - De leerling weegt verschillende belangen op korte en langere termijn af.
 - De leerling is in staat om voorstellen of argumenten genuanceerd te benaderen.
 - De leerling spant zich in om de belangstelling, de standpunten en de argumenten van anderen te respecteren.
 - Taalvaardigheid (specifieke doelen voor dit project)
 - De leerling onderscheidt feiten van meningen.
 - De leerling begrijpt eenvoudige kritiek in een gesprek.
 - De leerling verwerkt voor hem bedoelde informatie.
 - De leerling past communicatiebevorderende middelen toe (luisterdoel bepalen, aanwijzingen binnen de communicatiesituatie gebruiken, zich concentreren, vragen stellen bij onduidelijkheid, belangrijke informatie noteren).
 - De leerling is voldoende weerbaar om het beluisterde te toetsen aan eigen inzichten.
 - De leerling gebruikt woordenschat over maatschappelijke thema's in een zinvol verband.

- De leerling is mondeling assertief.
- De leerling argumenteert.
- De leerling uit zijn meningen en argumenteert gepast.
- De leerling verwoordt gevoelens op een sociaal aanvaardbare manier.
- De leerling heeft een positieve houding ten overstaan van na te leven gespreksconventies.
- De leerling is bereid constructief aan een gesprek deel te nemen.
- De leerling is bereid respect te tonen voor de gesprekspartner.
- De leerling durft voor de eigen mening op te komen.
- De leerling is bereid tot overleggen en onderhandelen.

2. JOS-materiaal

VSK wil vooral dat u zelf aan de slag gaat rond dit thema en het op uw eigen manier behandelt, maar stelt een aantal opdrachten voor om het u makkelijker te maken. De opdrachten kunnen behandeld worden in de **volgorde** waarop ze hier aan bod komen, maar ze kunnen net zo goed losgekoppeld worden en **afzonderlijk** aan bod komen. Welk traject u volgt en uit hoeveel etappes het traject bestaat, zal samenhangen met de interesse en het niveau van de klasgroep.

De **timing** is afhankelijk van het aantal etappes waar u voor kiest. U kan de duur beperken tot minimaal een halve lestijd maar net zo goed een drietal lessen spenderen aan dit project. Aan u de keuze!

a. *De introductie*

Politiek bewustzijn is belangrijk. Dat zal geen enkele leerkracht ontkennen. Maar hoe pak je dit aan? Hoe zorg je ervoor dat leerlingen niet verzuipen in de vaak moeilijke terminologie, de veelheid aan begrippen, het soms hoge ver-van-mijn-bed-gehalte?

Politiek is saai. Dat is de mening die bij heel wat leerlingen leeft. Om te zorgen dat ze niet met die indruk aan de les beginnen, komt het erop aan hen niet zo zeer als scholier maar als mens aan te spreken. Hun emoties en verlangens als mens zijn authentiek en zullen ervoor zorgen dat ze zich persoonlijk aangesproken voelen. In die situatie voelen ze zich meer betrokken, wat het leerproces enkel ten goede zal komen.

Om te beginnen moeten leerlingen beseffen dat **politiek ook over hén gaat**. Al te vaak gaan ze ervan uit dat politiek een realiteit is die volkomen buiten hen zelf staat. Politiek gaat dan over dossiers waar ze het nut niet van inzien of kwesties waar ze totaal niet van wakker liggen. In een eerste fase komt het er dus op aan leerlingen te tonen dat politiek over iedereen gaat, ook over hen. En dat kan perfect door politiek te linken aan een topic dat vaak hoog op de politieke agenda staat en tegelijkertijd ook hun dagelijkse leefwereld vormt: de onderwijswereld.

Wat u bijvoorbeeld kan doen, is aan het begin van de les de klas binnenstappen en vragen of ze al gehoord hebben van de nieuwe maatregel van de minister. Beweer dat de minister een aantal nieuwe decreten voorbereidt die hen rechtstreeks aanbelangen. Ze zullen ongetwijfeld vragen waarover het gaat. Vertel dat de minister wil dat alle leerlingen van 8 uur 's ochtends tot 18 uur 's avonds op school zijn.

De leerlingen zullen spontaan hun enthousiasme of -waarschijnlijker- hun afkeer van deze maatregel laten blijken. Laat ze gerust even doen, blok dit spontane moment niet meteen af. Vraag na enkele minuten waarom ze (niet) akkoord gaan. Vraag door tot je duidelijke argumenten krijgt.

In een tweede fase vraag je wat ze van plan zijn te doen. Gaan ze het hier zomaar bij laten? Of gaan ze actie ondernemen? Misschien zullen ze spreken over stakingsacties of betogingen. Vraag hen of ze op deze minister zouden stemmen. U kan eventueel de focus van het gesprek meer op de minister zelf leggen.

- Wie is hij? (Pascal Smet)
- Tot welke partij behoort hij? (sp.a)

- Wat voor partij is sp.a? (Sta afhankelijk van het niveau van de groep even stil bij termen zoals socialisme, links – rechts, rood, ... en leg ook even de link met de andere politieke partijen.)
- Vraag hen of ze de maatregel van de minister belangrijk nieuws vinden. Het merendeel zal vinden dat dit belangrijk is omdat hun leven erdoor zal veranderen.

Vraag de leerlingen welke politieke partijen ze nog kennen en noteer deze namen op het bord. Geef als ze hierom vragen kort uitleg bij de strekkingen van deze partijen: waarop ligt hun focus? Waar situeren ze zich in het politieke landschap? Wat weten de leerlingen zelf over deze partijen?

Na een tijdje verklapt u dat u hen heeft beetgenomen. Ze zullen allicht opgelucht zijn, maar misschien ook vragen waarom u hen zo heeft beetgenomen. Leg uit dat je op die manier wou nagaan of ze warm te krijgen zijn voor politiek en of ze voldoende kritisch zijn.

Uiteraard kan u dit voorstel door een ander voorbeeld vervangen. Het kan ook een voorstel uit de realiteit zijn, belangrijk is wel dat het hen rechtstreeks aanbelangt.

b. Partijprogramma's onderwijs

Met het project 'Stem JOS' (Jongeren Over School) kregen jongeren de kans om hun mening te geven over onderwijs. VSK ontwikkelde vier fictieve onderwijsprogramma's. Aan de hand van deze partijprogramma's kan u het debat in de klas op gang brengen, los van de politieke partijen.

We stellen hieronder de partijen kort aan u voor. VSK ontwierp eveneens een folder waarin alle partijen overzichtelijk zijn opgenomen. Deze vindt u in bijlage b.

Het is belangrijk op te merken dat de verschillende partijpunten niet het standpunt van VSK weergeven. Ze dienen louter om het inhoudelijke debat op gang te brengen.

De vier fictieve partijen en hun onderwijsprogramma:

LijV! Lekker in je Vel

Wij hebben wel wat meer om het lijf dan loze beloften en holle slogans! LijV staat voor:

- Meer uren LO en meer aandacht voor beweging op school.
- Een verbod op frisdranken in school.
- Een goede relationele en seksuele voorlichting in alle leerjaren met ruimte voor discussies en zonder taboes.
- Een goede begeleiding van leerlingen bij persoonlijke en leerproblemen. Leerlingen moeten weten waar ze terecht kunnen. Wat het CLB doet moet duidelijk zijn.
- Gezonde en goedkope schoolmaaltijden.

OpOn! Open Onderwijs

Onderwijs is er voor iedereen, maar dat merken we niet altijd. Daar willen wij nu werk van maken. We zetten dus de knop op ON voor:

- Leerlingen met een (lichte) handicap in het gewoon onderwijs. Ook zij hebben rechten.
- Een studiekeuze op 15 jaar. In de eerste graad moeten leerlingen hun interesses en talenten ontdekken.
- Open scholen waar ook buurtbewoners welkom zijn op de speelplaats. Sfeervolle scholen waar iedereen na 16u welkom is om te komen vergaderen, sporten ...
- Scholen moeten voldoende allochtonen en kansarmen inschrijven.

LeLa! Leren voor Later

Je schoolcarrière bepaalt in grote mate je toekomst. LeLa gaat daarom voluit voor:

- Onderwijs waar de leerstof beter aansluit bij wat je echt nodig hebt in je latere leven.
- Een verplichte stage in de derde graad, voor alle leerlingen. Al werkend leren voor iedereen.
- Goede informatie over studierichtingen. Leerlingen moeten weten wat de studeermogelijkheden zijn, ook buiten de eigen school.
- Meer aandacht voor technologie en ICT op school.

MonS! Mondige Scholier

Gedaan met zwijgen en ja-knikken. MonS wil dat leerlingen op hun strepen leren staan! Want je bent meer dan een spons die informatie absorbeert. Stem MonS, want je bent meer dan een spons!

- Leren in eigen handen. Leerlingen bepalen meer zelf wat, wanneer en hoe ze leren.
- Leerlingen hebben het recht om leerkrachten te evalueren over hun manier van lesgeven.
- Eenzelfde schoolreglement in alle scholen. Gelijke rechten en plichten voor alle leerlingen. Op welke school ze ook zitten.
- Leren nadenken en discussiëren op school. Minder kennis en meer vaardigheden!

Het kan zinvol zijn de leerlingen erop te wijzen dat de programmapunten niet willekeurig zijn opgesteld. Er is telkens één principe dat bepaalt waar een partij voor staat:

- **LijV!**: gezondheid en welbevinden van leerlingen moeten prioritair zijn.
- **OpOn!**: meer gelijkheid en geen discriminatie van bepaalde groepen leerlingen.
- **LeLa!**: onderwijs moet beter afgestemd zijn op de jobs die de leerlingen later zullen uitoefenen.
- **MonS!**: leerlingen moeten voor zichzelf leren opkomen en kritische, mondige burgers worden.

Om het wat concreter te maken, kan het een goede oefening zijn na te gaan wat de eigen school doet om de doelen van de verschillende partijen te realiseren. Enkele richtvragen op een rijtje:

LijV!

- Heeft de school snoepautomaten? Drankautomaten?
- Promoot de school een gezonde levensstijl?
- Geven de leerkrachten op school het goede voorbeeld om gezond te leven?
- Besteed de school genoeg aandacht aan seksuele en relationele vorming?
- Kennen de leerlingen het CLB? Weten ze wat het CLB doet en hoe ze in contact kunnen komen met CLB-medewerkers?
- Vinden de leerlingen de schoolmaaltijden lekker? Zijn ze gezond? Wat kan er beter?

OpOn!

- Zitten er leerlingen met (lichte) handicaps in de klas of school? Vinden de leerlingen dat een goede zaak?
- Wat vinden de leerlingen ervan dat ze al vanaf het eerste jaar een studiekeuze moeten maken? Wat zijn de nadelen of voordelen daarvan?
- Staat de school open voor mensen uit de buurt of is ze totaal geïsoleerd in de gemeente of stad?
- Zitten er allochtonen in de school? Zouden het er meer of minder moeten zijn en waarom?

LeLa!

- Vinden de leerlingen dat de lessen die ze krijgen voldoende aansluiten bij de job die ze willen doen of de richting waarin ze verder willen studeren? Wat kan er beter?
- Krijgen de leerlingen zelf een stage? Wat vinden ze daarvan? Pleiten ze voor meer of minder stage?

- Vinden de leerlingen dat ze zelf goede informatie over de studierichtingen hebben gekregen? Hebben ze info gekregen over studierichtingen die de school niet zelf aanbiedt? Wat vinden ze daarvan?
- Krijgen de leerlingen veel / genoeg / weinig ICT en technologie op school? Hoe belangrijk vinden ze dit zelf?

MonS!

- Vinden de leerlingen dat ze veel inspraak krijgen in hun eigen leerproces? Mogen ze soms kiezen welke leerstof wordt behandeld en welke niet? Hoe ervaren ze dit?
- Zijn er leerkrachten die aan de leerlingen vragen hoe ze hun lesgeven beoordelen? Zijn er leerkrachten die tips vragen aan leerlingen en hiermee rekening houden?
- Wat vinden de leerlingen van het schoolreglement? Kennen ze reglementen van andere scholen? Zouden ze het een goed idee vinden dat alle schoolreglementen gelijk zijn?
- Vinden de leerlingen dat er in de lessen voldoende ruimte is voor discussie? Worden de leerlingen goed voorbereid om hun mannetje te kunnen staan in de maatschappij? Leren ze van zich afbijten en kritisch nadenken?

In bijlage c vindt u eveneens de echte partijprogramma's van de verkiezingen (2009) over onderwijs. Ook deze kunnen u inspireren om het debat in de klas op gang te brengen.

c. *Discussiemethodieken*

Om de discussie op gang te brengen of in goede banen te leiden kan je één van volgende methodieken gebruiken. Houd de kenmerken van de klasgroep goed voor ogen bij het kiezen van de juiste methodiek, want elk heeft voor- en nadelen. Ze kunnen uiteraard ook gecombineerd worden. Afhankelijk van de focus die je wenst te leggen kan je kiezen voor:

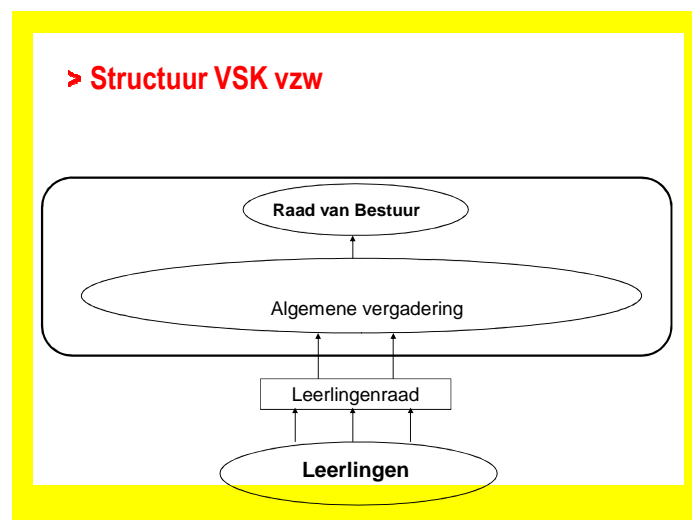
- Amerikaans debat:** Kies een programmapunt en maak daar een stelling van. (Bijvoorbeeld: Frisdrank moet verboden worden op school.) Vraag wie voor en wie tegen is. Laat die groepen tegenover elkaar plaatsnemen in de klas. Zo ontstaan er twee groepen en is iedereen verplicht kleur te bekennen. Laat de leerlingen discussiëren, waarbij telkens één iemand aan het woord is. Overlopen mag! Waar staan aan het einde van de discussie het meest leerlingen?
- Visbokaal:** Stel de stoelen op in twee cirkels: een grote en een kleine. De kleine cirkel bevindt zich middenin de grote. Leerlingen die in de buitenste cirkel zitten mogen enkel luisteren en eventueel noteren. Leerlingen in de binnenste cirkel mogen discussiëren en hier is ook best een moderator aanwezig. De leerlingen uit de buitenste cirkel mogen tijdens het debat een leerling uit de binnenste cirkel wegtikken en vervolgens de vrijgekomen plaats innemen. Iemand wegtikken is niet persoonlijk, maar betekent wel dat je als 'buitenstaander' graag een argument aan de discussie wil toevoegen.
- Praatstok:** Gebruik een voorwerp dat makkelijk kan doorgegeven worden. Wie in het bezit is van het voorwerp, krijgt het woord.
- Frontlinies:** De leerlingen vormen twee lange rijen die tegenover elkaar staan. Eén rij (1) is voor de stelling, de andere (2) is tegen. Wie vooraan rij 1 staat, kijkt naar wie vooraan rij 2 staat. De voorste persoon van rij 1 neemt het woord en geeft een argument waarom hij voor / tegen de stelling is. Dan gaat hij achteraan rij 1 staan. De persoon die vooraan rij 2 staat, reageert daarop en geeft een nieuw argument, waarna hij achteraan rij 2 gaat staan. Er wordt dus constant gewisseld, waardoor iedereen wel eens aan het woord is. Tegelijkertijd worden de leerlingen verplicht te volgen en te reageren op het argument van de persoon die vooraan de andere rij staat.
- Advocaten in spe:** Er worden twee leerlingen gekozen, één is voor en de andere is tegen de stelling. Ze discussiëren een tijdje. Daarna mag de klas de leerling die de minst goeie argumenten had, wegstemmen. Die wordt vervangen die iemand die het denkt beter te doen. (Let op: deze oefening is iets moeilijker omdat het nu over de kracht van de argumenten gaat, en niet over het al dan niet eens zijn met een kandidaat. Leg de leerlingen dit verschil goed uit.)
- Top en flop:** Vraag de leerlingen een top vijf te maken van goede programmapunten en een top vijf van slechte programmapunten. Laat ze dit om beurten voorstellen en vraag hen wat uitleg te geven. Houd

op het bord bij welke programmapunten het goed doen en welke niet. Geraakt de klas het eens of helemaal niet?

- g. **Aanvullen:** Vraag welke programmapunten ontbreken in de programma's. Waaraan denken de leerlingen nog? Hoe zouden ze dit formuleren? Is de klas het hierover eens?
- h. **Stellingenspel:** Kies een programmapunt en lees dat voor. Vraag de leerlingen een positie in het lokaal in te nemen volgens hun mening over dit programmapunt. Bijvoorbeeld:
- Hoe dichterbij het bord, hoe meer ze het eens zijn met de stelling. (Hoe dichterbij de muur achteraan, hoe minder ze het eens zijn.)
 - Hoe hoger de leerlingen staan, hoe meer ze het eens zijn.
 - Hoe dichterbij de leerkracht ze staan, hoe meer ze het eens zijn.
 - ...
- i. **Schrijfgesprek:** Hang grote witte bladen in de klas. Op die bladen staat telkens een programmapunt. (Maak een keuze uit de programmapunten, want het is niet mogelijk ze allemaal aan bod te laten komen.) Laat de leerlingen rondlopen en op de bladen noteren wat ze van die programmapunten vinden. Dit gebeurt in stilte, maar ze kunnen wel schriftelijk op elkaar reageren. Je kan als leerkracht zelf ook meedoen en bijvragen stellen. Alternatief voor groepen die verbaal minder sterk zijn: laat ze een score geven aan de programmapunten. Overloop daarna de bladen en vraag hen hun mening toe te lichten.

Door in je les ruimte te maken voor discussie train je niet alleen hun communicatieve vaardigheden, maar maak je jongeren ook bewust dat achter elke politieke partij een programma schuilt met een bepaalde visie. Als kiezer moet je hier bewust mee omgaan en op zoek gaan naar die partij die het best bij jouw visie aansluit.

Daarnaast komt het er ook op aan leerlingen het gevoel te geven dat hun stem ertoe doet. Een democratie kan alleen functioneren als iedereen er zijn verantwoordelijkheid opneemt en gelooft in de kracht van elke individuele stem. Alle leerlingen moeten dus de kans krijgen hun mening te geven, ook als die niet altijd even stevig onderbouwd is. Het is pas door te proberen dat leerlingen zin krijgen om hun politiek bewustzijn verder aan te scherpen en zich verder te engageren. In dit kader kan je hen ook wijzen op het bestaan van de Vlaamse Scholierenkoepel. VSK is de spreekbuis van leerlingen en via deze organisatie hebben ook leerlingen een rechtstreekse inbreng in het onderwijsbeleid. (meer info op www.vsknet.be)

d. *Maak je eigen partijprogramma*

In deze fase wordt het JOS-programma vormgegeven. Laat de leerlingen eerst individueel een partijprogramma samenstellen. De leerlingen kunnen programmapunten kiezen uit de programma's van de vier partijen, maar ook zelf punten verzinnen.

Geef ze de vrijheid over programmapunten te brainstormen en te discussiëren, maar bewaak dit proces om twee zaken te voorkomen:

- De leerlingen hebben het over maatregelen die op het niveau van de school worden genomen in plaats van op het niveau van de politiek. Maak dit onderscheid duidelijk. De school heeft de vrijheid zelf zaken te beslissen en deze krijgen dan vaak vorm in het schoolreglement. Bijv. kledijvoorschriften, startuur school (hier zijn wel grenzen aan die vrijheid), middagpasjes, enz.
- De leerlingen benaderen het probleem teveel vanuit een negatieve instelling: weg met school, geen leerplicht meer, verbod op scholen, enz. Leg hen uit dat ze binnen bepaalde grenzen moeten blijven. Vraag hen zich in te beelden dat ze zelf minister zijn. Zouden ze dan ook ineens de leerplicht afschaffen? Waarschijnlijk niet. De meeste leerlingen voelen intuïtief aan waar de grens ligt.

Deze twee aandachtspunten nemen niet weg dat ze creatief mogen zijn en veel in vraag mogen stellen. Het is een goed idee ze eerst vrijuit en hardop te laten nadenken, en hen dan de vraag te stellen of hun voorstel haalbaar en realiseerbaar is.

Wanneer alle leerlingen hun programma hebben samengesteld start de eigenlijke groepsdiscussie. U kan hierbij zelf modereren of een leerling vragen de discussie te leiden.

- e. *De grote politieke quiz (de quiz kan gespeeld worden als uitsmijter maar ook als test om naar hun voorkennis te peilen)*

Afhankelijk van het niveau van de groep kunnen vragen toegevoegd of weggelaten worden. VSK werkte 2 versies uit.

Deel de klas in groepen in. Elke groep krijgt 3 kaarten: een rode, een groene en een oranje kaart. De leerkracht leest een stelling voor. Op een afgesproken teken steekt iemand van elke groep een kaart omhoog. Rood staat voor 'oneens', groen voor 'eens' en oranje betekent 'we weten het niet'. De scores worden op het bord bijgehouden. Wie het antwoord juist heeft, krijgt 1 punt. Wie het antwoord fout heeft, verliest een punt. Wie het niet weet en de oranje kaart omhoog steekt, blijft gelijk.

Versie 1 (verkiezingen)

1. **Vlaamse verkiezingen worden om de 5 jaar georganiseerd.** (juist: Elke 5 jaar verkiezen we de Vlaamse volksvertegenwoordigers. Elke 6 jaar zijn het gemeenteraadsverkiezingen. Elke 4 jaar zijn het verkiezingen voor het Belgisch parlement)
2. **Een kartel is hetzelfde als een coalitie.** (fout: bij een kartel trekken bepaalde partijen samen naar de verkiezingen, bij een coalitie gaat het om verschillende partijen die samen regeren)
3. **De partij die de meeste stemmen haalt, haalt de absolute meerderheid.** (fout: enkel wie meer dan de helft van de stemmen haalt, heeft de absolute meerderheid)
4. **Het cordon sanitaire wil zeggen dat geen enkele partij samen met het Vlaams Belang wil regeren.** (juist)
5. **Vrouwen kunnen pas volwaardig stemmen sinds 1948.** (juist; ze konden wel al vroeger stemmen voor de gemeenteraad)
6. **Wie op zijn stemformulier verschillende partijen aanduidt, stemt ongeldig.** (juist)
7. **In Nederland is er stemrecht vanaf 16 jaar.** (fout; ook vanaf 18 jaar)
8. **Mensen die in Brussel wonen, kunnen kiezen of ze deelnemen aan de Vlaamse of aan de Waalse verkiezingen.** (fout, er is een aparte verkiezing voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest)
9. **Wie niet kan gaan stemmen, kan zijn stem aan iemand anders geven.** (juist)
10. **Naast een Vlaamse minister van Onderwijs, is er ook een federale minister van Onderwijs.** (fout)

Versie 2

1. **Vlaamse verkiezingen worden om de 5 jaar georganiseerd.** (juist: Elke 5 jaar verkiezen we de Vlaamse volksvertegenwoordigers. Elke 6 jaar zijn het gemeenteraadsverkiezingen. Elke 4 jaar zijn het verkiezingen voor het Belgisch parlement)
2. **De partij die bij de verkiezingen de meeste stemmen haalt, heeft de absolute meerderheid in het parlement** (fout : aantal zetels in het parlement worden volgens het systeem D'Hondt toegewezen (in verhouding tot hun stemmenaantal)
3. **Een coalitie is een samenwerking tussen verschillende partijen die samen de regering vormen en besturen.** (juist: een coalitie is inderdaad een samenwerking tussen twee of meer partijen om een meerderheid te vormen)
4. **De partij die bij de verkiezingen de meeste stemmen haalt, zit altijd in de regering.** (fout: een partij die op haar eentje de meerderheid van de zetels zou halen, kan zonder probleem ook de regering vormen. Maar in ons kiessysteem zijn er steeds 2 of meer partijen nodig om samen een meerderheid te vormen. Obv partijprogramma + onderhandelingen => coalitie. Kan zijn dat de grootste partij niet de uitmaak van de regering)
5. **Volgens de wet moeten er in het parlement evenveel mannelijke als vrouwelijke verkozenen zijn?** (fout: enkel de kandidaatslijsten voor de verkiezingen moeten bestaan uit evenveel mannelijke als vrouwelijke kandidaten. Bij de Vlaamse verkiezingen 2009 werden 73 mannen (59%) en 51 vrouwen (41%) verkozen)
6. **Om volksvertegenwoordiger te worden moet je minstens een diploma hoger onderwijs hebben behaald** (fout: enkel volgende criteria gelden om je kandidaat te kunnen stellen: Belgische nationaliteit ; 18 jaar (of 21 voor de Senaat en de Kamer) ; In Vlaanderen of Brussel wonen (Vlaamse verkiezingen) ; Niet geschorst of uitgesloten van stemrecht)
7. **In het Vlaams Parlement zitten dubbel zoveel volksvertegenwoordigers uit de provincie Antwerpen als uit de provincie Limburg** (juist: de 124 zetels in het Vlaams Parlement zijn verdeeld over de 5 provincies en Brussel obv het bevolkingsaantal. Er zijn 16 zetels voor de provincie Limburg en 33 zetels voor de provincie Antwerpen.)
8. **Aan het hoofd van een Vlaamse regering staat een minister president.** (juist: de federale regeringsleider wordt premier of eerste minister genoemd)
9. **De Vlaamse Regering moet wekelijks in het Vlaams Parlement uitleg komen geven over haar beleid.** (juist: elke woensdag is een plenaire vergadering met alle 124 volksvertegenwoordigers waarin vragen worden gesteld aan de regering over het gevoerde beleid. Ministers moeten een of twee keer per week in de commissies van het Vlaams Parlement uitleg komen geven over hun beleid.)
10. **Naast een Vlaamse minister van Onderwijs, is er ook een federale minister van Onderwijs.** (fout: onderwijs is een gemeenschapsbevoegdheid. Aantal uitzonderingen (pensioen, leerplicht,...), maar hiervoor is geen federaal minister aangeduid.)

f. Smartiescup over onderwijs

Verdeel de klas in groepjes. Elk groepje krijgt 15 smarties die ze gedurende de quiz kunnen inzetten (aan begin van de ronde, nog voor ze de vraag te zien krijgen). Je stelt zelf een verdeelsleutel op.

Bijvoorbeeld:

- juist antwoorden = verdubbelen inzet; foutief antwoorden = verlies
- alles correct = inzet x3; 1 fout = inzet x2 ; meer dan 1 fout = inzet x1 ; alles fout = inzet x0
- flexibel : afhankelijk van het verloop van de quiz

De smartiescup bestaat uit vijf rondes.

1. De teletijdmachine

Zet in chronologische volgorde:

- a. Leerplicht tot 18 jaar
- b. Geen onderwijs meer op zaterdag
- c. Het systeem met studiebeurzen wordt ingevoerd
- d. Alle scholen krijgen dezelfde middelen (dus bv. scholen uit het gemeenschapsonderwijs krijgen niet méér geld dan scholen uit het katholieke net).

4. Erop of eronder

Antwoord met ja of neen.

- a. Ben je verplicht naar school te gaan?
- b. Mogen Vlaamse jongeren onderwijs volgen in Wallonië?

Antwoord:

- a. Neen, in België is er leerplicht maar geen schoolplicht. Dat wil zeggen dat je verplicht bent om te leren, maar je hoeft daarvoor niet naar een school te gaan. Je kan ook thuis leren, dan krijg je huisonderwijs. Dit komt niet zoveel voor omdat het veel discipline vereist, denk maar aan alle vakken waarvoor je zelf materiaal moet zoeken.
De leerplicht geldt voor leerlingen van 6 tot 18 jaar.
Op een bepaald moment mag je overstappen van voltijds onderwijs naar deeltijds onderwijs. Dat is zo als je aan van deze twee voorwaarden voldoet:
 - a. Je bent minimum 16 jaar.
 - b. Je bent 15 jaar maar hebt het tweede jaar secundair onderwijs gevolgd (ook als niet geslaagd bent).
- b. Ja, dat mag.

5. Hoger/lager

Een team gok het juiste cijfer. De andere teams geven aan of het echte getal hoger of lager ligt.

Hoeveel?

- scholen secundair onderwijs
- leerlingen in secundair onderwijs
- leerkrachten in secundair onderwijs
- directies en andere personeelsleden
- miljard euro gaat naar onderwijs
- % van de onderwijsbegroting
- euro/In SO
- euro/In BuSO

Antwoord:

- 1068 scholen secundair in Vlaanderen en Brussel
- 465 684 leerlingen
- 59 186 leerkrachten
- 10 230 directies en andere personeelsleden
- 3,689 miljard euro (40% van de onderwijsbegroting)
- 7572 euro/In SO; 16 658 euro/In BuSO

3. Meer info?

a. *Websites*

<http://www.vsknet.be/>
<http://www.democratischschool.org/>
<http://www.dekrachtvanjestem.be/KVJS/>
<http://www.binnenland.vlaanderen.be/verkiezingen/>
<http://www.vlaanderen.be>
<http://www.dewakkereburger.be/>
<http://www.ond.vlaanderen.be/>
<http://www.knooppuntdemocratie.be/portail/Default.aspx>
http://www.steunpuntjeugd.be/lokaal/de_gemeente/project_'Jong_Gespuis'/

b. *JOS-hulplijnen*

ellen.windey@vsknet.be en veerle.breemeersch@vsknet.be

4. Bijlagen

a. *Resultaten 'Stem JOS' onderzoek*

b. *Folder partijprogramma's LijV – LeLa - OpOn - MonS*

c. *Partijprogramma's onderwijs: CD&V – Groen! – LDD – NV-A – Open VLD – SP.A – VB*